

kellene csökkenteni és a szélső értékeket közelíteni egymáshoz. Az általános iskola tegeye lehetővé, hogy mindenki elsajátítsa a kötelezőt, szabadon bontsa ki érdeklődését a különböző lehetőségek irányában.

OLÁH EMÓD
Hajdúböszörmény

Ádám Jenő és a Kodály-módszer

Ádám Jenő professzor, a Zeneművészeti Főiskola volt tanszékvezető tanára 1981 decemberében töltötte be 85. életévét. Az Új Magyar Lexikon szócikke szerint „zeneszerző, karmester (oratóriumdirigens) és népzene gyűjtő, Kossuth-díjas. A Zeneművészeti Főiskola tanára. Ismeretterjesztő előadásai, könyvei (A muzsikáról stb.) népszerűek.”¹ A „Ki kicsoda a magyar zenében?” c. műből megtudhatjuk, hogy a Zeneművészeti Főiskolán 1921–25 között zeneszerzést végzett Kodály Zoltánnal. 1930-tól 1959-ig a főiskola tanára volt. Itt a Kossuth-díjon (1957) kívül az Erdemes művész kitüntetést (1955) is említik.

A Muzsika 1981. decemberi számában a következő köszöntés olvasható: „Szeretettel és tisztelettel köszöntjük a 85 éves Ádám Jenő professzort, a magyar zeneélet nagy egyéniségét, aki zeneszerzőként, előadóművészként és pedagógusként egyaránt nagyszabású életművével meghatározó módon alakította muzsikustársadalmunk e századi izlését, kultúráját, célkitűzéseit. Nemzedékek nőttek fel keze alatt a Zeneakadémián, s könyveiből, rádióelőadásából százezrek ismerték és szerették meg a zenélést, s a zeneirodalom örök értékeit: megszámlálhatatlan tanítványa nevében kívánunk most a Tanár Úrnak jó egészséget és további munkakedvet.”²

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy Ádám professzor nagy formátumú muzsikusként, aki Kodály tanítványa volt, majd mestere nyomdokain haladva neves népzene gyűjtővé is vált. Munkásságát megbecsülte szocialista államunk: Erdemes művész kitüntetéssel és Kossuth-díjjal jutalmazta egyetemleges zenei munkásságát. Ezek után magyarul szorol a cikk címe. Van-e köze Ádám Jenőnek a Kodály-módszerhez vagy nincs?

„Az első énekmetodikai mű, amely nemcsak népzeneihez, hanem Kodály... elveihez is igazodik, *Ádám Jenő: Módszeres énektanítása*. Ez a könyv alapjában véve Kodály Iskolai énekgyűjteményének módszeres feldolgozását tartalmazza a Hundoegger – Jöde „Tonika-Dó” metódus főbb elveinek felhasználásával. A mű kitűnően alkalmazható, módszeres tanácsait bőséges anyag kíséri.” – írja Perényi László 1957-ben.

Mielőtt Ádám Jenő munkájának jelentőségéről érdemben szót ejtenénk, tudnunk kell, hogy Kodály a század elejétől elkötelezte magát a magyar népzene felkutatásának. Bartókkal együtt az első, aki tudományos alapossággal és jelleggel gyűjtötte a magyar népdalokat. A népzene gyűjtésével összhangban Kodály népdalfeldolgozásaival harcolt azért, hogy megalapozza magyar zenei anyanyelvünket. Zenei nevelésünk magyar népzenei alapra helyezésének végső célja az éneklő magyar nép megeremtése volt, melyet a relatív szolmizáció segítségével kívánt elérni. A kottáról, – hangjegyekről való éneklést általánossá akarta tenni.

A Bicinia Hungarica I. füzetéhez 1937-ben Utószó-t írt, amelyben a zenei magyarságról, az ötfokúságról értekezik. Történelmi visszpillantásként a szolmizációról ír ismeretterjesztő cíllal. 1941-ben az I. füzet második kiadásához cím alatt a biciniumok éneklésével kapcsolatban ad kitűnő gyakorlati tanácsokat.

A „Mi a magyar a zenében?” c. munkájában (1959) többek között arról elmélkedik, hogy csak a népnek van élő magyar zenéje, a középső és felső osztálynak nincs, így újra meg kell tanulnia a magyar zenei anyanyelvet. A néphagyomány jelentőségét hangsúlyozza, és a népzene kutatás szükségességét fejtegeti. Az idegen – olasz és német – hatás a nemzeti zenei öntudatot elcsorvasztotta, állítja Kodály.

Ádám Jenő Módszeres énektanításához „Útravaló” c. alatt bevezetőt írt Kodály. Megemlíti a Bartókkal együtt 1906-ban kiadott „20 magyar népdal”-t és azt, hogy utána sok népzenei kiadvány jelent meg. Beszél arról, hogy az 1943-ban kiadott Iskolai Énekgyűjtemény-e anyagát főként népdalok alkotják, majd Ádám Jenő módszertanát méltatja: „Ennek a módszernek részletes gyakorlati leírását veszi itt az olvasó. E vezérkönyv nagyot fog lendíteni énektanításunk ügyén. Szerzője szerencsésen egyesíti magában a legmagasabb zenei képzettséget a népiskolai gyakorlat köz-

¹ Új Magyar Lexikon I. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1960. 26. l.

² Muzsika 1981/12. A hátsó borító belső oldalán.

³ Perényi László: Az énektanítás pedagógiája. Tankönyvkiadó, Budapest, 1957. 64. lap.

vetlen tapasztalataival. Ismeri a gyermek lelkét, észjárását, képessége pontos határát. A gyakorlatból merített ezernyi apró fogással, ötletes játékkal teszi hozzáférhetővé a neheznek vélt anyagot.⁴

Ádám Jenő e művének belső címlap utáni oldalán a következő olvasható: „Vezérkönyv Kodály Z.: Iskolai énekgyűjtemény-éhez valamint Kodály-Ádám: Szó-mi daloskönyveihez.”⁵ Az Előszóban így ír: „Az e könyvben kifejtett tanítási eljárás alapjaiban Kodály Zoltánnal való beható megbeszélés eredménye. Az ő mindenne kiterjedő gondoskodása, páratlan pedagógiai érzéke – melynek énekkutatásunk már eddig is annyit köszönhet – terelte figyelmünket a relatív szolmizáció gazdagabb eredményekkel biztató módszerére.”⁶ Mindezeket végiggondolva, úgy hiszem, leszűrhetjük azt a megállapítást, hogy a népzene épülő ének-zenei nevelés (óvodától a legmagasabb fokig) legkiválóbb apostola, kezdeményezője Kodály Zoltán, aki 1943-ban kiadta Iskolai énekgyűjtemény c. munkáját 2 kötetben. Ehhez – volt tanítványa – a Zeneművészeti Főiskolán tanár társa, Ádám Jenő 1944-ben megjelentette Módszeres énektanítás c. munkáját. Így tehát a Kodály-konceptióhoz, a vele való egyeztetés után Ádám Jenő adaptálta a relatív szolmizációra épülő módszert.

Ádám Jenő mindig a nagy Tanító-t megillető tisztelettel viseltetett Kodály Zoltán zsenije iránt, Kodály viszont elismerte Ádám Jenőt, különösen pedig módszerét igen nagyra tartotta. Kodály nem vindikálta magának a módszer kidolgozásának tulajdonjogát, bár kétségtelen, hogy tökéletesen ismerte a relatív szolmizáció kialakulásának történelmi előzményeit és ő hívta fel arra Ádám Jenő figyelmét is. Az viszont kétségtelen tény, hogy a magyar népzenei anyag iskolai tanításához Ádám Jenő dolgozta ki a módszert. Erről könyve előszavában így nyilatkozik: „El kell... ismerjünk, hogy a módszer – legyen bár másodrangú kérdés – mégsem mellőzhető.”⁷

Muzsikusaink döntő többsége általában Kodály-módszerről beszél. Egyesek felváltva használják a koncepció és módszer fogalmát Kodállyal kapcsolatban. Néhányan viszont következetesen Kodály-konceptiót említenek. A magyar zenei neveléssel kapcsolatban ezekkel értek egyet. Érdekes, hogy szinte mindenki elfelejtette a Kodály-módszettel kapcsolatban Ádám Jenő énektanítási módszerét, pedig 1944 óta, tehát a felszabadulás után ezen nevelkedett a zenét tanulók és művelők rendkívül népes gárdája. Véleményem szerint a módszer rendkívül lényeges a tömeges énektanítás szempontjából és Ádám Jenő csupán szerénységéből ítélte másodlagosnak.

A fentiek alapján úgy hiszem, pontosabb Kodály-konceptióról beszélni, amelyhez Ádám Jenő dolgozta ki a módszert, így ebben a vonatkozásban viszont Kodály-Ádám-módszerről van szó. Ugyanis nem egészen értem, hogy miért, milyen alapon csorbítjuk egy rendkívüli tudású muzsikust, egy főiskolai professzort, Ádám Jenő érdemeit. Ez még inkább érthetetlen, ha tudjuk, hogy maga Kodály is elismerte és méltatta Ádám Jenő munkásságát.

A Muzsika 1980/2. számában a kodályi zenei nevelés torzulásairól mives tanulmány jelent meg. Hosszú hónapokon át vitacikkek boncolgatták zenei nevelésünk hatékonyságának alacsony színvonalát, a hibákat, hiányosságokat. A vitaindító cikk a Tantervek, tankönyvek alcímnél így ír: „Kodály nem írt módszertant. 1943-ban Kerényi György közreműködésével kétkötetes Iskolai énekgyűjteményt szerkesztett, melyben 630 dallamot (köztük 461 magyar népdalt) közölt zenei-pedagógiai rendszerezésben a népiskolák nyolc osztálya számára. Az Iskolai Énekgyűjtemény gyakorlati alkalmazására 1948-ban Ádám Jenővel tankönyvsorozatot adott közre, melyben az egységes népdalkincs ötletgazdag, módszeres elrendezésében tárták fel a zenei műveltség általános iskolai megalapozásának lehetőségeit.”⁸

Ezzel kapcsolatban meg kell állapítanunk, hogy Ádám Jenő nevét a szerző csak, mint az 1948-as Kodály-Ádám-féle énekeskönyv-sorozat társszerzőjét említi, de szó sem esik arról, hogy Magyarországon először, közvetlenül a felszabadulás előtt Ádám Jenő dolgozta ki és jelentette meg a relatív szolmizáció magyar népzenei anyaghoz való adaptált változatát, nevezetesen éppen Kodály: Iskolai Énekgyűjtemény-éhez.

Ádám Jenő Módszeres énektanítás c. munkája Kodály Útravaló bevezetője és a Szerző előszava után a 7–20. oldalon a kottáról való éneklés történeti áttekintését adja. A hangjegy utáni daltanítással kapcsolatban az akkori Tanterv és Útmutató-t idézve írja, hogy az a nemzeti közműveltség el nem hanyagolható tényezője. Kodály szellemében jellemzi a megelőző iskolai énektanítást: „... idegen zenei formanyelvre nevelvén őket (a gyermekeket, megj.), elidegenítettük attól, ami legbecesebb sajátjuk: a magyar népdaltól. Iskoláinkban, zenedeinkben évtizedeken keresztül valósággal janicsárokat neveltünk.”⁹

⁴ Ádám Jenő: Módszeres Énektanítás. Kodály Zoltán: Útravaló. Turul kiadás, Budapest, 1944. 4. lap.

⁵ Uo.: 1. lap.

⁶ Uo.: Előszó, 5. lap.

⁷ Uo.: 5. lap.

⁸ Szabó Helga: Torzulások a kodályi zenei nevelés általános iskolai alkalmazásában. Tanterv, tankönyvek. Muzsika, 1980/2., 5. lap.

⁹ Ádám Jenő: i. m. 9. lap.

A hangjegyekről való énekléshez jóval könnyebben vezet a relatív szolmizáció, mint az abszolút (Megj. a zenei ábécés) rendszer, hangsúlyozza Ádám Jenő. „... az énekes számára az abszolút jelölési mód nem feltétlenül szükséges”.¹⁰ A hangok közötti reláció éneklésének biztonságát emeli ki szemléltető példákkal. A Szerző áttanulmányozva a hangjegyekről való énektanítás különböző formáinak történelmi kialakulását, a lehető legjobb megoldást dolgozta ki, adaptálva a sajátosan magyar népzenei anyaghoz. A német Hundoegger és Jöde módszerét ismeretve kifejti, hogy remélhetőleg rövid időn belül kamatoztatni lehet ezt az elgondolást, és így mielőbb csökkenni fog a zenei analfabétizmus.

A relatív szolmizációs rendszeren alapuló énektanítást nem csupán az iskolák zenei nevelő munkájában, hanem a kórusok munkájában is jelentősnek tartja. Többek között ezt írja: „Remélem és hiszem, hogy munkámat az éneket tanító pedagógusok haszonnal forgathatják, s ennek nyomán jobb eredmény sem maradhat el.”¹¹

Úgy hiszem, Kodály Iskolai Énekgyűjtemény c. korszakalkotó művével együtt kell emlegetni az ennek módszertanát alkotó művet, Ádám Jenő: Módszeres Énektanítás-át.

Jó 30 évvel ezelőtt, a relatív szolmizációval egy időben tanultam kialakulásának történetét Ádám Jenő: Módszeres Énektanítás c. munkájának bevezető részéből. Majd rövidesen módszere alapján igyekeztem tanítványaimat a relatív szolmizáció segítségével jó kottaolvasókká nevelni. Az eredményt össze tudtam hasonlítani saját tanulmányaim eredményeivel, amikor is a régi gimnázium 1–4. osztályában lelkes énektanárom mindhiába igyekezett bennünket C-dúrban való szolmizálás alapján a hangjegyekről való éneklés rejtelmeibe bevezetni.

Tudtam, hogy Ádám Jenő zeneakadémiai tanári munkája és előadóművészi elfoglaltsága mellett nem csupán elméleti alapon dolgozta ki a kodályi népzenei alapú magyar ének-zenei nevelés koncepciójához adaptált relatív szolmizációs módszert, hanem a gyakorlatban hosszú éveken át ki is próbálta. Erről egyébként Kodály is igen elismerően nyilatkozott.

Mindezek ellenére vagy másfél évtizede a Kodály-módszerről olvas és hall az ember, anélkül, hogy az ehhez a koncepcióhoz kidolgozott módszer megteremtőjét, Ádám Jenő professzort, Kossuth-díjas érdemes művészt, illetve munkáját, a „Módszeres Énektanítás”-t megemlítenék. Pedig Ádám professzor, aki 29 éven át volt a Zeneművészeti Főiskola tanára, tanszékvezetője, Kodály elgondolásainak tevékeny segítőként működött közre.

Úgy érzem, hogy amikor méltán tisztelgünk a 100 éve született Kodály Zoltán zsenije előtt, aki a XX. századi folklórkutatásnak, a magyar zenei anyanyelv megalapozása és kialakítása megvalósításának – relatív szolmizációs alapon – szentelte rendkívüli tudását, gyűjtő, alkotó és zenei közművelő munkáját, anélkül, hogy a legcsekélyebb mértékben is deheroizálni akarnánk, avagy csorbítanánk elévülhetetlen érdemeit, nem feledkezhetünk el egyik legkiválóbb tanítványa, tanártársa és munkájának közvetlen segítője munkásságáról sem. Neki ugyancsak sokat köszönhet a magyar zenei élet.

A 85. életévét 1981 decemberében betöltött Ádám Jenő: Módszeres Énektanítás-a ugyanúgy mérföldkő a magyar zenei nevelés történetében, akárcsak Kodály Zoltán: Iskolai Énekgyűjtemény-e, hiszen az anyag és a módszer ebben az esetben elválaszthatatlan. A Kodály-koncepcióhoz szorosan hozzátartozik az Ádám-módszer, még ha időnként megfelelkezünk is róla.

IRODALOM:

1. Ádám Jenő: Módszeres Énektanítás. A Vallás- és Közoktatásügyi miniszter megbízásából kiadja Az Országos Közoktatási Tanács, Budapest, 1944. (Turul kiadás.)
2. Ki kicsoda a magyar zenében? Szerkesztette: Székely András. Zeneműkiadó, Budapest, 1979.
3. Kodály Zoltán: A magyar népzene. Kodály Z.: Visszatekintés I. Zeneműkiadó Vállalat, Budapest, 1974. Második kiadás, 20–23. lap.
4. Kodály Zoltán: Énekes játékok. Visszatekintés I. 62–63. lap.
5. Kodály Zoltán: Bicinia Hungarica. Utószó az I. füzethez és Néhány megjegyzés az I. füzet második kiadásához. Visszatekintés I. 64–69. lap.
6. Kodály Zoltán: Iskolai Énekgyűjtemény I–II. Nemzetnevelők Könyvtára. Az Országos Közoktatási Tanács kiadása, Budapest, 1943. (1944)
7. Kodály Zoltán: Mi a magyar a zenében? Visszatekintés I. 75–80. lap.
8. Kodály–Ádám: Szó-Mi 4. Énekeskönyv népiskolák IV. osztálya számára. Magyar Kórus, Budapest, 1943.
9. Kodály–Ádám: Szó-Mi 6. Magyar Kórus, Budapest, 1946.
10. Muzsika, 1981/12.
11. Perényi László: Az énektanítás pedagógiája. Tankönyvkiadó, Budapest, 1957.
12. Szabó Helga: Torzulások a kodályi zenei nevelés általános iskolai alkalmazásában. Muzsika, 1980/2.
13. Új Magyar Lexikon I. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1960.

¹⁰ Uo.: 12. lap.

¹¹ Uo.: 8. lap.